

Treballar la informació i la veracitat a la xarxa

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Màster en Formació del Professorat

Especialitat: Llengua Catalana i Literatura

Alumne: Aleix Tugas Ordóñez

Índex

1. Resum – <i>Abstract</i>	2
2. Justificació de la proposta	
2.1. Visió general	3
2.2. Bases curriculars	4
2.3. Fonaments teòrics	5
2.4. Fonaments pedagògics	8
3. Descripció dels objectius	
3.1. Objectiu general del docent	10
3.2. Vessant personal	10
3.3. Vessant acadèmic	11
4. Seqüència didàctica	
4.1. Bloc de contextualització	
4.1.1. ACTIVITAT 1: Mira què he rebut per <i>whatsapp</i> ...	12
4.2. Bloc de descontextualització	
4.2.1. ACTIVITAT 2: Les fonts d'informació	17
4.2.2. ACTIVITAT 3: El cafè és bo o dolent?	19
4.2.3. ACTIVITAT 4: Qui diu què?	21
4.2.4. ACTIVITAT 5: La reguera de pólvora	24
4.2.5. ACTIVITAT 6: Fuita a la petroquímica	26
4.2.6. ACTIVITAT 7: Buscant fonts per al nostre treball	28
4.3. Tasca final (recontextualització)	
4.3.1. ACTIVITAT 8: Desmentim informació falsa!	30
4.4. Avaluació	31
5. Programació didàctica	34
6. Consideracions finals	36
7. Bibliografia	37

1. Resum

Aquest treball aborda la qüestió de la informació que arriba als joves a través dels mitjans digitals, amb la intenció de donar-los eines perquè puguin valorar-la millor. Amb aquesta finalitat, es proposa una seqüència didàctica que intenta tractar el tema des de tots els vessants possibles. A mida que es van desenvolupant les activitats s'aniran perfilant dos objectius pedagògics: com obtenir dades vàlides quan ens informem en el dia a dia com a ciutadans, i com aplicar aquests aprenentatges en l'àmbit acadèmic, fent que als treballs hi consti allò rellevant, però sense caure en el plagi. El teló de fons de totes les activitats és per tant estimular l'esperit crític.

Per assolir els objectius, s'han triat activitats sorgides de missatges i informacions aparegudes a l'entorn 2.0. Tots els exemples són casos reals, que es posen en context i que ajuden els alumnes a reflexionar sobre les dinàmiques de la informació en el món digital.

Abstract

This work is about the question of information that reaches young people through digital media, with the intention of giving them tools so that they can evaluate it better. To this end, a didactic sequence is proposed that tries to treat the subject from all possible viewpoints. As the activities develop, we will focus on two pedagogical objectives: how to obtain valid news when we are informed as citizens in our everyday life, and how to apply these learnings in the academic field, taking only the relevant information for the projects, but without falling into plagiarism. The background for all activities is therefore to stimulate the critical spirit.

In order to achieve the objectives, the activities are based on messages and information that appeared in the 2.0 environment. All the examples are real cases, which are put in context in order to help students to reflect on the dynamics of information in the digital world.

2. Justificació de la proposta

2.1. Visió general

L'ús i l'aprenentatge de les noves tecnologies a les aules és un dels problemes fonamentals que afronta avui el món de l'ensenyament. Des de fa un temps, la introducció a l'aula de les eines 2.0 ha estat un tema que ha generat entusiasme i controvèrsia a parts iguals, i la recerca sobre quin és l'enfocament més adient ha fet passos importants, però encara queda lluny d'unes conclusions definitives.

La introducció de les competències digitals al currículum ha permès als docents una aproximació més multidisciplinària, on les eines per a l'aprenentatge queden subordinades als continguts i les habilitats digitals dels alumnes són tractades més com un mitjà que no pas com una finalitat. Malgrat això, encara queden aspectes importants per cobrir. L'objectiu global de les aules no ha de ser només que els estudiants tinguin habilitats relacionades amb les TIC; sinó que desenvolupin una capacitat d'adaptació permanent als canvis que, previsiblement, experimentarà tota la societat amb futures noves onades d'innovació tecnològica.

En aquest sentit, un dels aspectes més difícils de treballar és com gestionar la gegantina quantitat d'informació que l'entorn 2.0 ens facilita cada dia. Es tracta d'un enorme recurs, una porta oberta al coneixement de qualsevol tipus i una font inescapable d'eines audiovisuals i textuais. Tanmateix, sovint pot resultar inabastable, i al mateix temps pot transformar-se en una via d'entrada de biaix i de desinformació (concretada en el terme *infoxicació*, Gómez Nieto, 2016 i Cassany, 2018, entre d'altres). La ment de l'adolescent pot ser vulnerable a aquestes exposicions, tant si són actives (cerca d'informació) com passives (informació que li arriba tot i no haver-la cercat). Però no es tracta d'enfocar la qüestió com si fos la prevenció d'un perill. Ans al contrari: aprendre a navegar correctament per la informació de l'entorn virtual és, sobretot, una eina de llibertat, i usada correctament pot ser una oportunitat per desenvolupar una societat més informada, conscient i madura.

El conjunt d'activitats que es presenta en aquest treball pretén ser una mostra d'aquest equilibri delicat que cal mantenir a les xarxes. No és difícil trobar recursos educatius que treballin les noves tecnologies, però es fa difícil algun que toqui el moll de l'os de la veritable matèria primera d'Internet: els continguts.

Les sessions que es presentaran en aquest projecte volen ser, mitjançant un format innovador, un mapa, una brúixola per treure al màxim profit a les fonts digitals d'informació. La pretensió és ajudar l'alumnat a formar-se uns criteris, que si bé no són

de cap manera immutables, són eines que els acompanyaran la resta de la vida estudiantil, professional o simplement com a ciutadans.

Aquesta aproximació permet ésser flexible amb les plataformes a usar, ja que pràcticament *qualsevol cosa a Internet és contingut*. És per tant un bon pretext per treballar totes les arestes de l'entorn digital: les xarxes socials, els cercadors, els missatges personals i qualsevol altra eina que faci arribar informació a l'adolescent. La seqüència didàctica que es presentarà pretén ajudar a valorar i classificar la informació rebuda, i a establir una metodologia solvent per contrastar-la.

En cap moment es desplacen altres fonts més tradicionals igualment vàlides per recollir i valorar informació, com ara les fonts bibliogràfiques. El rerefons de totes les activitats aquí proposades és que les eines 2.0 són complementàries.

Tal i com queda palès de manera més detallada en la descripció dels objectius, des del punt de vista pedagògic es persegueix abordar el tema des de dos vessants diferents. El primer, més general, proposar a l'alumne la idea que la informació és coneixement, i que el coneixement permet a la llarga decisions més lliures i pròpies. Estar ben informat no és només una qüestió superficial, sinó que té conseqüències importants en el nostre dia a dia. És per això que l'hem anomenat vessant personal. En el currículum d'ESO és el que es correspondria amb la dimensió del tractament de la informació i organització dels entorns de treball i aprenentatge.

El segon, més específic, està més pensat per a l'àmbit acadèmic. Un dels aspectes importants que cal que els alumnes dominin és aprendre a triar les fonts i valorar-ne el contingut, especialment per a aquells que desitgen continuar amb els estudis. No obstant això, l'objectiu està més aviat centrat en fomentar les idees pròpies, pensar de forma independent. És una contradicció que no és fàcil de resoldre: trobar la pròpia veu a partir d'observar, amb esperit crític, les idees d'altri. Per això és un repte interessant i d'aquesta manera cal que els estudiants el percebin, sense caure en un concepte excessivament dogmàtic de la veritat.

Per tot el que s'ha exposat, les activitats treballen casos reals que s'han donat a la xarxa, i plantegen reflexions que es poden anar adaptant als nous casos que sorgeixin a cada moment. La intenció és, doncs, que la seqüència didàctica proposada es pugui adaptar de manera flexible, per gaudir d'una vida raonablement àmplia.

2.2. Bases curriculars

La proposta que es desenvolupa aquí està pensada per al segon cicle de secundària, tot i que pot ser perfectament vàlida per al Batxillerat fent algunes adaptacions.

Interpretant el currículum actual de l'ESO, hi ha dues competències bàsiques de l'àmbit lingüístic a les quals es dona cobertura mitjançant aquesta proposta. Es tracta de les competències 1 i 3 de la dimensió comprensió lectora, que fan referència a com "obtenir informació, interpretar-la, valorar-la" i "gestionar-la per convertir-la en coneixement" (Gencat, 2015, p. 10). Específicament, en la competència 1, estructura aquest procés en tres nivells. El primer exigeix saber "extreure les idees principals de les dades de la informació", tot deduint-ne el propòsit principal. El segon nivell consisteix en interpretar aquestes idees, dilucidant els elements implícits de la informació. Finalment, el tercer nivell demana saber valorar els continguts, segons els "criteris personals" i contrastant-los "amb visions oposades" (íbid, p. 11).

Igualment, la proposta didàctica d'aquest treball incideix de ple en la competència 3, gestionar la informació per adquirir coneixement. En aquest cas es fa més incidència al sentit crític per tal de valorar la informació (íbid, p. 18); i al capdavant, ser capaç de calibrar-ne la veracitat i la qualitat.

Les activitats aquí desenvolupades també prenen part del bloc de competències transversals referides a l'àmbit digital (Gencat, 2015), i especialment les competències 4, 5 i 6 (pp. 29 i ss), sobre tractament de la informació i organització dels entorns de treball i aprenentatge. De manera molt especial pararem atenció a la 4, on es comença per fer reflexionar l'estudiant sobre les necessitats d'informació en el moment actual, i sobre com es pot construir un discurs propi a partir de la informació obtinguda (íbid, p. 31).

2.3. Fonaments teòrics

Una proposta pedagògica acadèmicament qualitativa, per tant, haurà de donar compliment als mecanismes més bàsic de la comprensió lectora: idees principals, intencions, inferències i crítica, tal i com estableix el currículum, reforçat per treballs com per exemple el de Cassany (2018. *Laboratori lector*, cap. 7 – 10).

A la mateixa obra es pot trobar una anàlisi en profunditat de quin ha de ser un procés qualitatiu de verificació de la informació obtinguda a partir de recursos digitals (qui escriu, quins conflictes d'interessos detectem, etc.). Així, una seqüència didàctica completa haurà de donar als estudiants els criteris per valorar correctament un recurs: domini, autoria, disseny, actualització i navegació a través dels enllaços (íbid, pp. 135 i ss). Per al present treball no s'ha considerat oportú entrar en massa profunditat en els criteris SEO (*Search Engine Optimization*), donat que és un tema molt ampli i complex fins i tot en entorns professionals, i tractar-lo en el context d'una aula de secundària

desvirtuaria una mica l'objectiu principal proposat. No obstant això, és oportú fer alguna pinzellada d'alguns dels conceptes bàsics que esmenta Cassany al seu treball, com ara la recerca per paraules clau o els operadors booleans. Per fer-ho, tindrem en compte els criteris proposats per Bruguera (2017):

- Objectius de la recerca: elecció de paraules clau
- Recerca avançada: exclusió, delimitadors, especificacions
- Operadors booleans: lògics, de proximitat, d'existència, d'exactitud

Així mateix, és important que a la consciència dels estudiants quedin nocions fonamentals de documentació, com ara què és una font d'informació. Per assentar de manera sòlida aquests conceptes ens basarem en treball citat de Cassany, però també en la proposta de Gallego, J. i Juncà, M. (2009), segons la qual “es pot entendre font d'informació com tota empremta o vestigi, testimoni i coneixement llegat pel discórrer dels homes i dones al llarg de la història. (...) És tot el que conté informació per a ser transmesa o comunicada i que permet identificar-se amb l'origen de la informació”.

També s'adoptarà com a referència la proposta de classificació de fonts primàries, secundàries i terciàries. L'esmentada classificació també apareix l'obra de Gallego i Juncà citada, però s'adopta com a vàlida a la majoria de sistemes de classificació bibliogràfica de diferents entitats del món (per exemple l'[IOC](#), la [Universitat de València](#) o la [University of Maryland](#)).

Classificació de les fonts d'informació segons el tipus d'informació que proporcionen			
Fonts d'informació primàries	Obres de referència	Fonts d'informació secundàries	Fonts d'informació terciàries*
• Llibres (monografies, manuals, llibres de text...) • Literatura grisa • Tesis doctorals • Informes • Actes de congressos • Patents • Normes • Traduccions • Publicacions periòdiques – revistes – butlletins – diaris – publicacions oficials • Documents no textuals – Iconogràfics (cartells, quadres, fotos...) – Projectables (diapositives, microfites...) – Sonors (CD, discs...) – Audiovisuals (pel·lícules...)	• Diccionaris, lèxics, vocabularis, thesaurus • Enciclopèdies • Anuaris • Directoris • Manuals i tractats • Guies • Fonts geogràfiques – atlas – mapes • Fonts biogràfiques – memòries – diaris – autobiografies • biografies • Fonts estadístiques – Directoris	• Bibliografies – Catàlegs – Repertoris • Butlletins d'índexs, sumaris i resums • Bases de dades referencials • Recursos d'Internet	• Bibliografies de bibliografies • Guies d'obres de referència • Manuals de fonts d'informació
* També anomenades secundàries refoses			

Fig. 1. Classificació de les fonts d'informació. Gallego i Juncà, 2009 (UOC, p. 21)

La clau, en aquest sentit, serà que els alumnes senzillament aprenguin a distingir si es troben davant una font primària o secundària, i en aquest darrer cas, que aprenguin a rastrejar les citacions i cercar les dades citades als documents per poder consultar-les i, si escau, situar-les en context.

Per exposar als alumnes què són les informacions falses, els rumors falsos i les *fake news* ens basarem en la revisió sistemàtica de Wei, Ling i Tandoc (2017), dels 34 treballs acadèmics que han omplert de significat el concepte. Segons aquests autors, és imprescindible comprendre el paper dels mitjans en la història i en l'actualitat, i comprovar que el fenomen, en realitat, sempre ha existit (p. 2). És per això que a l'aula caldrà insistir en els precedents històrics del fenomen de la informació falsa, i quin ús interessat se'n pot arribar a fer.

En el procés d'aprendre a estar alerta per les notícies falses, és important poder classificar-les amb una tipologia acadèmicament convincent. Així, donarem per bona la que proposa l'estudi esmentat (íbid, p. 12), ja que a més també ens permetrà introduir a l'aula el concepte de *fact-checking*, o comprovació dels fets, i proposar algunes activitats al respecte.

TABLE 1 A typology of fake news definitions		
Level of facticity	Author's immediate intention to deceive	
	High	Low
High	Native advertising Propaganda Manipulation	News satire
Low	Fabrication	News parody

Fig. 2. Tipologia de les notícies falses. Wei, Ling i Tandoc, 2017 (Digital Journalism, 1–17)

Per tal de proposar una matriu de criteris rigorosa sobre la validesa dels recursos digitals, s'integraran els conceptes exposats per Codina (2000). Tot i que s'han redactat pensant sobretot en les revisions sistemàtiques de la literatura acadèmica, la proposta encaixa a la perfecció en el context que abordem aquí. Els criteris no han perdut validesa, ja que les eines tècniques posteriors han anat perfeccionant, precisament, la detecció d'aquests mateixos criteris, sense variar-los excessivament.

Aquests són els indicadors de qualitat inclosos a l'article de Codina (pp. 21 i ss) que caldria treballar en una unitat com la que pretenem desenvolupar:

a) Contingut:

- Rigor
- Exhaustivitat

- Actualització
- Volum
- Edició
- Sistematització
- Interès intrínsec
- Originalitat

b) Autoria:

- Solvència
- Declaracions d'autoria
- Esperança de vida del recurs

c) Context digital

- Navegació
- Recuperabilitat
- Visibilitat

Finalment, per al tema referit al contrast de les dades, seguirem el fil conductor dels conceptes proposats per Cassany (pp. 173 i ss.), ja que no busquem només que els alumnes comptin amb eines de verificació, sinó sobretot amb un sistema per posar en context qualsevol informació. En aquest sentit serà important incloure exercicis per tractar el problema de l'*anumerisme* (ibid, 174 i ss.), per demostrar com les xifres ens poden fer especialment vulnerables davant la informació falsa o incompleta.

2.4. Fonaments pedagògics

Conclourem aquest apartat amb algunes consideracions sobre els fonaments pedagògics que ha de tenir un projecte com el que estem proposant aquí.

En primer lloc, ens caldrà generar un clima de consciència entre els estudiants sobre els potencials errors als quals pot induir una excessiva confiança en la informació a Internet. En paraules de Cassany, “aparentment els internautes estem satisfets de les cerques que fem (...), però ignorem aspectes essencials del món digital i tenim pocs criteris fiables per valorar la informació. Per tant, potser encara estem enlluernats per l'arribada d'Internet”.

En la mateixa línia, és important fer-los ser conscients de l'efecte que va descriure la companyia *Real Influencers*, dedicada a les solucions tecnològiques en educació a Espanya i Llatinoamèrica: “*Millennials y Generación Z, o los mal llamados (...) “nativos digitales”, creen que dominan perfectamente la tecnología y que habrá muy poco o nada que los adultos podamos enseñarles en esta materia. Sin embargo,*

(...) es posible transmitirles la importancia de buscar múltiples fuentes de información para entender un determinado suceso o evento, así como contrastarlas para poder evaluar la veracidad y credibilidad de las mismas, y extraer así reflexiones sobre las conclusiones extraídas.”

Posteriorment, un cop constatada aquesta realitat, la proposta és treballar a partir d'exemples directament sorgits del món real, amb eines tan properes com sigui possible a les que els alumnes fan servir de manera quotidiana, però sense allunyar-nos de com es treballa la comprensió lectora (Cassany, íbid, capítols 7 – 10). Aquí distingirem entre informació activa (quan cerquem informació) i passiva (quan ens arriba a través d'una xarxa o aplicació de missatgeria, sense haver-la cercat). Aquest serà un moment idoni per treballar amb recursos multimèdia, ja que la proposta no es basarà en eines exclusivament textuals. La intenció és que els alumnes comprovin que els elements audiovisuals que circulen per la xarxa també són informació, que ha de ser sotmesa als mateixos processos rigorosos de verificació.

En conjunt, les activitats haurien d'abocar a una reflexió sobre què significa realment estar ben informat i el valor de treballar amb fonts veraces. En altres paraules, cal que els estudiants omplin de significat les activitats i les entenguin com a part del seu creixement personal i com a ciutadans. En definitiva, queda ben expressat en aquesta reflexió de Basulto (2013), en un altre context força diferent al nostre com és el de l'educació en l'alimentació, però que casa perfectament amb les intencions d'aquest treball: *“lo que debe hacer un verdadero experto en una encrucijada no es decidir por ti (...), sino exponerte argumentos o ideas que mejoren tus conocimientos sobre el tema en cuestión, con el objetivo de que sigas tu propio camino mediante una decisión libre y bien informada. Debes poder reconocer por ti mismo qué argumentos tienen sentido (...)”* (p. 9).

3. Descripció dels objectius

3.1. Objectiu general del docent

Una seqüència didàctica com la que es proposa tot seguit ha de tenir com a gran objectiu últim i final del docent estimular el sentit crític dels alumnes, en l'accepció més àmplia. Cal que aquests sentin de manera gairebé instintiva que els cal avaluar amb fredor tota la informació que els arriba des d'Internet, així com les idees prèvies que puguin haver-se fet de qualsevol tema o aspecte.

Per més que pugui semblar una idea abstracta, el rerefons que un docent hauria de procurar mantenir durant una seqüència com la que es presenta és que el coneixement és sempre un procés incomplet i inacabat, que cal sotmetre a revisió constant. Aquesta concepció és a la base de pràcticament tot el coneixement acadèmic i científic actual, però també una actitud que voldríem que els alumnes mantinguessin al llarg de tota la vida, tant si volen continuar estudiant com si no.

Per tot això, serà fonamental anar desgranant a les activitats la idea que el llenguatge mai no és neutral i que cal fer les inferències adients, també present a l'obra citada de Cassany (pp. 97 i ss.). Tot i que està molt més relacionada amb la comprensió lectora que amb la competència digital, és essencial per assolir el nostre objectiu principal com a professors, tal i com queda palès a les citacions que hem fet anteriorment del currículum de l'ESO.

3.2. Vessant personal

En acabar la seqüència proposada, els estudiants han de ser capaços de:

- Saber distingir entre rumors, informació, opinió, notícies i dades.
- Saber si unes dades estan o no degudament contextualitzades.
- Entendre el grau de veracitat d'una informació.
- Aplicar una metodologia eficaç per contrastar una informació.
- Triar fonts de l'entorn digital, en tots els seus formats.
- Comprendre que tenir una visió àmplia de la realitat els ajudarà a tenir opinions més fonamentades i, per tant, a ser ciutadans més lliures.

3.3. Vessant acadèmic

En acabar la seqüència proposada, els estudiants han de ser capaços de:

- Trobar informació acadèmicament rellevant en l'entorn 2.0.
- Citar la informació correctament a les tasques acadèmiques.
- Confeccionar una bibliografia sobre un determinat tema.
- Construir discurs propi, a partir d'inspirar-se en idees d'altri però sense caure en el plagi.

4. Seqüència didàctica

En aquest apartat es desenvolupen les activitats que conformaran la seqüència didàctica, per treballar els conceptes anteriorment exposats. Les propostes seguiran una progressió lògica fins arribar a la tasca final, on els alumnes hauran d'integrar tots els conceptes apresos i les habilitats practicades en un cas real.

S'ha escollit el format de guia didàctica, de manera que els paràgrafs en cursiva i entre parèntesi es faran servir per explicar conceptes o fer puntualitzacions que els estudiants no llegiran. Tota la resta conforma la informació amb la qual treballaran.

Pel que fa les eines, és requisit que els alumnes estiguin consultant els enunciats des d'una plataforma digital per poder clicar els enllaços, o si no és possible, que tinguin un dispositiu amb accés a Internet per poder anar als enllaços abreujats.

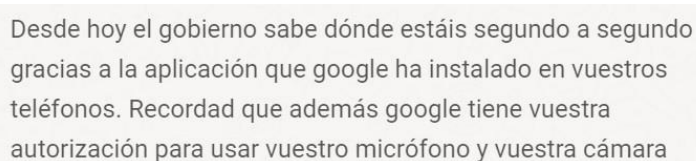
4.1. Bloc de contextualització

ACTIVITAT 1

Mira què he rebut per *whatsapp*...

(En aquesta activitat començarem per donar als estudiants una informació que va aparèixer publicada fa poc temps en alguns mitjans, i que posteriorment es va desmentir, o com a mínim matisar. Proposarem activitats com si volguéssim fer comprensió lectora, sense dir res sobre la veracitat. Usant les eines de la pròpia xarxa, els estudiants han d'arribar a la conclusió que com a mínim és de dubtosa fiabilitat. Com que és una activitat densa, a la programació s'ha dividit en dues sessions.)

- Estàs a casa, esmorzant amb tota tranquil·litat, esperant a veure si la quarantena passa d'una vegada. De sobte, tot consultant les teves xarxes socials i el teu correu electrònic, reps aquest missatge de *whatsapp*:

A screenshot of a WhatsApp message bubble. The bubble is white with a thin grey border and is set against a background of a light-colored, textured surface. The text inside the bubble is in Spanish and discusses government actions regarding COVID-19.

Desde hoy el gobierno sabe dónde estáis segundo a segundo gracias a la aplicación que google ha instalado en vuestros teléfonos. Recordad que además google tiene vuestra autorización para usar vuestro micrófono y vuestra cámara

La captura és d'un missatge que va circular realment, es pot comprovar clicant aquí: <https://bit.ly/3cNu4rZ>.

Com que el tema t'ha interessat, has començat a cercar informació per Internet i has trobat aquesta notícia, del diari *El Español*. Fes una lectura silenciosa del fragment que et proposem. Si ho prefereixes pots llegir la notícia original sencera, seguint aquest enllaç: <https://bit.ly/2BHBqQX>

Google sap si ens estem saltant la quarantena

Google ha publicat un informe de mobilitat que reflecteix els canvis que ha provocat el COVID-19 a les nostres vides, i pot ser que et preguntis si sap massa...

L'efecte que les mesures contra el coronavirus estan tenint en les nostres vides diàries és innegable (...). Després de diverses setmanes de quarantena, pot ser que et preguntis si realment hi ha diferència respecte a un dia normal, tenint en compte que encara hi ha gent que surt al carrer, per una raó o per una altra.

No és només una qüestió de curiositat. La lluita contra el coronavirus es perdrà si no sabem si les mesures preses tenen èxit; o si els contagis pugen perquè la ciutadania se salta la quarantena, per exemple. En aquest sentit, el *big data* i l'obtenció de dades està sent vital. Si parlem d'obtenció de dades, hem de parlar de Google, un gegant construït a partir de les nostres dades personals. No és cap secret que Google és capaç d'oferir els millors serveis gratuïts gràcies a les dades que obté, i que a la vegada fa servir per mostrar anuncis personalitzats.

(...)

En el cas d'Espanya, l'efecte que la quarantena ordenada pel Govern ha tingut sobre els nostres costums és més que evident. Per exemple, Google ha descobert que la presència en botigues i llocs recreatius ha caigut un 94%; cosa comprensible tenint en compte que la majoria no es consideren serveis essencials i per tant, han tancat.

(...)

Això ens porta a la pregunta que pot ser que t'estiguis fent a hores d'ara: com sap Google tot això? Sap Google si he sortit aquesta quarantena? Té el govern o la policia accés a aquestes dades? Per començar, no és cap secret que Google rastreja la localització dels seus usuaris per diversos mètodes integrats en els seus productes, com els mòbils amb sistema operatiu

Android, el més popular a Espanya. Per això fa servir no només el GPS si el tenim, sinó també dades com la posició dels *routers* amb els quals el nostre mòbil es connecta momentàniament quan anem pel carrer.

Aquesta informació s'envia a Google i serveix tant per mostrar publicitat relacionada amb els llocs que hem visitat, com per a funcions molt útils com quan Google Maps ens diu si un lloc està ple de gent.

Google sembla conscient que publicar aquest informe pot despertar certa confusió, i que els usuaris es pensin que estan sent espiats. És per això que la companyia ha implementat mesures per assegurar la privacitat dels usuaris que han estat rastrejats per aquest informe. Google ha promès que aquests informes mai inclouran la posició ni el moviment individual de persones, a més de cap altra informació que pugui servir per identificar algú.

Extracte traduït de la notícia publicada a *El Español*

3-4-2020, 13:24

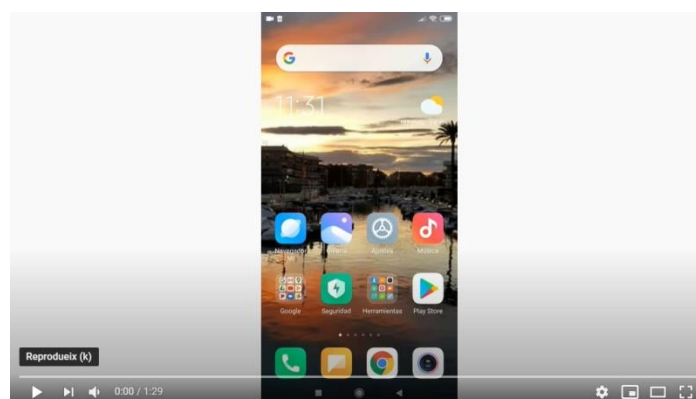
- Respon a les preguntes següents:
  - De què tracta la notícia?
  - T'ha sorprès el contingut, o parla d'alguna cosa que ja sabies?
  - Rellegeix el darrer paràgraf de la notícia, i compara'l amb el titular. Hi trobes res de contradictori?
  - Pensa un títol diferent per a la notícia.

(La intenció d'aquest primer bloc de preguntes és començar ja a fer algunes inferències del text, segons el mètode de Cassany ja esmentat a 2.3. Es busca sobretot que els alumnes s'adonin que el titular exagera la informació que explica més endavant, i es convida a reflexionar sobre quines intencions pot haver-hi darrere. La idea és que es respongui en veu alta, en comú amb la classe.)

- Formeu grups de 3 – 4 alumnes. Entre tots mireu de donar resposta a les preguntes següents:
  - Recordes exactament el context en què es va produir aquesta notícia? Com el recordes?
  - Has sentit a parlar mai que Google ens espia? Creus que és cert?
  - Anoteu una breu llista amb els arguments favorables i desfavorables que teniu per recolzar l'opinió expressada al punt anterior.

(Amb aquesta activitat en grups reduïts busquem l'activació de coneixements previs. És rellevant, ja que un dels objectius expressat a 3.1 és precisament que els alumnes siguin crítics amb el que donen per sabut, en qualsevol tema.)

- Continua avançant el dia... Unes hores més tard, en un altre dels molts grups de whatsapp que tens, t'envien el següent enllaç de Youtube. Mira el vídeo atentament (<https://bit.ly/2YfZiCU>):

Després d'haver-lo vist, respon les preguntes següents:

- Comprova si amb el teu dispositiu mòbil tens el mateix problema.
- Què tenen en comú la notícia i el vídeo que acabes de veure?
- Imagina que has de respondre a aquest enllaç de whatsapp perquè llegeixin la resposta tots els qui formen part del grup. Escribe un breu missatge (o un guió de nota de veu), tenint en compte el que ja saps a través de la notícia anterior, donant la teva opinió sobre la qüestió.

(A banda de la intertextualitat que estem establint entre la notícia i el vídeo, estem fent conscient l'estudiant de com n'està d'exposat a la informació de diferents plataformes, i que sempre té l'opció d'interactuar-hi. Això prepara el terreny per als conceptes que s'introduiran més endavant i que han quedat reflectits a la fig. 2, pàg. 7. De nou busquem que responguin en veu alta després d'haver vist el vídeo a l'aula.)

- Arriba el vespre... tot i que estàs cansat de sentir informació per totes bandes, encara et queden forces per veure aquest vídeo just després de sopar, que un contacte que coneixes ha compartit a Twitter (<https://bit.ly/30MSUG6>):

Mira't el vídeo. Et creus el que diu la persona que hi apareix? Tingues en compte la resta d'informacions que ja has llegit sobre el tema.

- Fes clic als enllaços que apareixen tot seguit. Llegeix només el titular de la notícia i el primer paràgraf. Després, respon les preguntes, i contrasta-ho amb el que has respost als exercicis anteriors:

Notícia 1: <https://bit.ly/3cLyeAQ>

Notícia 2: <https://bit.ly/3dPfEZJ>

Notícia 3: <https://bit.ly/30smHDJ>

- Creus que el darrer vídeo pot estar difonent una informació falsa?
- Quines diferències observes entre aquest vídeo i l'anterior?
- Trobes més fiables aquests tres últims enllaços que els que has rebut durant el dia per *whatsapp*? Per què?
- Quina part de la informació de l'article de *El Español* creus que no era prou acurada? Per què?

(Aquí hem fet aparèixer una primera noció de contrast de fonts.)

- Respon per escrit les qüestions següents. Màxim 3 línies per resposta:
  - Navega una mica per la web de El Español. Quin tipus d'informació acostuma a publicar i quin to li dona?
  - Navega també pel canal de Youtube del darrer vídeo que has vist. Què té en comú tot el contingut que publica?
  - Explica quin interès pot tenir algú en difondre una informació que no és certa o que és inexacta.

(Els alumnes observaran que el concepte d'autoria és rellevant, ja que la seva tendència pot ser un factor a valorar per calibrar la qualitat de la informació. A banda,

s'ha introduït el concepte de font que hem desenvolupat a la fig. 2, pàg. 6 i que treballarem més a fons a l'activitat 2. En aquest punt encara no s'ha considerat rellevant que arribin a una conclusió definitiva sobre les notícies que han llegit.).

4.2. Bloc de descontextualització

ACTIVITAT 2

Les fonts d'informació

- El que has fet a l'activitat anterior es coneix com *contrastar informació*. Es tracta de consultar diferents fonts sobre un mateix tema, per comprovar quines diferències hi pots trobar. Per poder fer-ho, cal tenir una idea clara de què és una font d'informació. Llegeix amb atenció aquest fragment. Si ho prefereixes pots llegir la notícia original sencera aquí: <https://bit.ly/2MMdNJi>.

Més aturats al maig per l'augment en els serveis

- Dels 15.000 nous aturats mensuals, 13.000 treballaven en aquest sector
- Prop de 60.000 treballadors van deixar enrere l'ERTO i van tornar a treballar
- Hi ha 483.149 persones sense feina

L'atur va continuar creixent a Catalunya durant el mes de maig, de manera més intensa que en el conjunt de l'Estat espanyol, pel desconfinament més lent i la falta d'activació d'alguns sectors, com ara l'hoteler, segons els experts. De fet, el sector serveis recollia la majoria de nous aturats, segons les dades publicades ahir pel servei d'ocupació espanyol (SEPE). Així, el mes de maig hi havia a Catalunya 483.149 persones sense feina, un 3,28% més que el mes d'abril (15.339 persones més) i un 30,20% més que un any abans (112.058 persones més). Altres zones de l'Estat amb més creixement de persones a l'atur van ser Madrid (14.336) i les Illes Canàries (6.093), que concentren la majoria dels 26.573 aturats de l'Estat espanyol.

(...)

El secretari general de Treball, Afers Socials i Famílies, Josep Ginesta, va assegurar ahir: "Estem començant a albirar una recuperació de llocs de treball amb les noves fases de desconfinament". Alhora, reconeixia que "el desconfinament a Catalunya ha estat més lent" que en altres llocs amb menys densitat de població treballadora i que, en el cas de

l'economia catalana, “hi ha un impacte molt important en l'àmbit del turisme i l'hostaleria que en altres territoris no es produeix amb la mateixa intensitat”.

(...)

La UGT alertava de la preocupant “situació dels col·lectius, les llars i les famílies més vulnerables, que estan patint les conseqüències de l'estat d'alarma i la pandèmia de manera més greu, i que no tenen eines ni recursos per fer-hi front”, i avisava també de “la situació de milers de treballadors que encara no han percebut les prestacions vinculades als seus EERTO”. Des de CCOO es demanava que s'activessin “mesures urgents que s'han d'articular en el marc del pla de protecció social i de reactivació econòmica” per a tots els treballadors aturats i aquells que encara no han cobrat la prestació. Amb tot, el SEPE va informar ahir que ha reconegut i abonat més de 965.334 prestacions a Catalunya des de l'inici de la crisi de la Covid-19, de les quals 751.578 corresponen a expedients de regulació d'ocupació temporal (ERTO).

(...)

Extracte de la notícia publicada a *El Punt Avui*

3-6-2020, 2:00

- Respon per escrit i de la manera més breu possible les següents preguntes:
  - D'on ha tret el redactor de l'article les dades sobre els aturats?
  - Quan el titular diu “més aturats”... a quan es refereix? Amb què ho compara?
  - Per què creus que el periodista posa les opinions d'UGT i de CCOO just després de la de Josep Ginesta?
  - Com hauria quedat la notícia si es suprimeix un dels dos darrers paràgrafs?

(Les respostes que donin els estudiants haurien d'aproximar-se més o menys a les que s'exposen a continuació:

- *del Servei d'Ocupació Espanyol.*
  - *amb el mes anterior, abril, i amb el maig de l'any anterior.*
  - *perquè així contrasta l'opinió d'institucions rellevants en l'àmbit del treball que podrien tenir visions enfrontades: el Govern i els sindicats.*
  - *l'article podria haver semblat que només es quedava amb una part.)*
- La notícia que has llegit pot ser considerada **una font d'informació**. Però com pots comprovar, el mateix article en cita d'altres, per poder reforçar amb dades allò que el periodista ens explica:

- Les fonts originals que fa servir el periodista s'anomenen **fonts primàries**. Són les fonts originals d'on surten les dades, i també les declaracions de persones o institucions que tenen a veure amb la informació que ens vol transmetre.
- L'article mateix que fa el periodista és una font **secundària**. És una informació construïda a partir d'una o varies fonts primàries.

Sabent això...Revisa l'activitat 1, on es tractava el tema de com poden localitzar-nos amb el mòbil. Quines fonts eren primàries i quines eren secundàries?

(En realitat, amb l'única excepció de l'article del BOE i l'informe de Google, tota la resta són fonts secundàries que especulen sobre les dades publicades. L'única font primària realment rellevant hagués estat preguntar directament a Google d'on havia tret les dades, i tot i així encara es podria posar en dubte que la resposta de l'empresa fos 100% honesta. És la reflexió que es vol provocar, per la qual cosa és adient respondre la darrera pregunta en veu alta, en comú amb la classe.)

- Imagina que has d'escriure un article sobre l'impacte en l'economia catalana de la crisi del Coronavirus. Imagina que tens una agenda il·limitada i pots entrevistar qualsevol persona. Fes una llista de 5 fonts **primàries** que consultaries. Copia i enganxa l'enllaç si és una font d'internet, o escriu el nom, cognom i càrrec si li ho preguntaries a una persona.

(És la primera activitat on es demana que facin recerca, encara no ens importa que sigui 100% qualitativa.)

ACTIVITAT 3

El cafè és bo o dolent?

- Com acabes de comprovar, internet és un oceà tan gran que hi ha tot tipus d'informació... Com pots no ofegar-t'hi i trobar aquella que realment t'interessa? Et proposem el següent exercici:
Imagina que has de donar una conferència a l'escola sobre si beure cafè és bo o dolent per a la salut. Seguint el procediment que et proposem tot seguit, buscaràs fonts d'informació a Internet sobre aquest tema.

- a) Pensa quines paraules clau o conjunts de paraules clau faries servir per buscar informació a Google i anota-les en una llista (exemples: cafè, salut, joves...).
- b) Comprova quins resultats et dona cada paraula o grup de paraules triat. Deixa obertes les pestanyes d'aquells recursos que creguis que et poden anar bé. Tingues en compte les següents combinacions possibles:
- Si cerques només paraules separades amb espais, Google et tornarà tots aquells recursos on apareguin totes les paraules.
  - Si poses el text entre cometes, Google et tornarà els recursos on apareguin exactament aquelles paraules, en l'ordre estricte amb que les hakis escrit.
  - Si escrius el símbol "-" abans d'una de les paraules, Google exclourà dels resultats els recursos on aparegui aquella paraula.
  - Per últim, si escrius l'asterisc "*" al final d'una paraula, Google afegirà tots els recursos on apareguin paraules que comencin igual (exemples: cafe* també retornaria recursos amb la paraula cafeïna).
- c) Repeteix la recerca, però aquest cop prova-ho al cercador de Youtube.
- d) Per últim, mira a veure què pots trobar a Wikipedia, en cas que no t'hagi aparegut ja en alguna de les recerques anteriors. Per cert... et sembla que és una font primària o secundària?
- e) Fes una llista dels recursos que has trobat, i classifica'ls segons la taula següent. Tingues en compte que l'exemple que apareix és real. Com a mínim hi ha d'haver 5 fonts.

Núm.	Títol	URL	Format (web, bloc, imatge, vídeo, pdf...)	Font primària o Secundària?
1	Las personas mayores que toman café tienen mejor salud. ¿Es gracias al café?	https://bit.ly/2XPcxvr	Entrada de bloc	Secundària (hi ha enllaços a fonts primàries)
...	...	...	...	...

(Aquesta activitat té el rerefons d'establir una metodologia, unes rutines i un ordre a l'hora de fer servir les eines de recerca, i mostrar als alumnes totes les funcionalitats

possibles. Alhora, com que s'insisteix en el concepte font primària / secundària, l'alumne adquireix l'hàbit de començar a fixar-se en la procedència de la informació).

ACTIVITAT 4

Qui diu què?

(En aquesta activitat es proposa per primera vegada entrar a valorar la rellevància de les fonts. Ho basarem en els conceptes de Codina, citats a les pàgines 7 i 8.)

- A aquestes alçades ja et deus haver adonat que les fonts primàries contenen, en general, informació més precisa que les secundàries. Però compte! Això no vol dir que les fonts primàries siguin sempre veritat, ni que les secundàries no aportin res de nou! Per valorar exactament una informació, ens cal saber, entre altres coses, qui ens la diu i per què.

Per ajudar-te a classificar la tria de fonts que has fet a l'activitat 4, et resultarà útil la llista de verificació que et proposem a continuació. Hi hem inclòs l'exemple de l'article sobre el cafè que apareixia a l'activitat anterior:

Característiques	1	2	3	...
Informació				
El recurs fa servir un llenguatge rigorós (exposa fets, raona arguments, hi ha poca opinió personal) (molt/poc/gens)	Molt			
El llenguatge és entenedor (molt/poc/gens)	Molt			
La informació està ben estructurada (molt/poc/gens)	Molt			
Les afirmacions que es fan es suporten amb dades o cites d'altres fonts primàries (sí/no)	sí			
El contingut està actualitzat (sí/no)	sí			
Autoria				
Queda clar qui és l'autor de la informació (sí/no)	sí			
L'autor és (o cita) un organisme o institució oficial (sí/no)	sí			
L'autor és (o cita) un especialista en la matèria que està tractant (sí/no)	sí			
La publicació la fa un mitjà de comunicació conegut (sí/no)	no			

Aspectes tècnics				
El web o canal s'actualitza o pertany a un perfil actiu	sí			
Hi ha enllaços a d'altres recursos	sí			
El disseny de la pàgina segueix uns estàndards	sí			
Valoració subjectiva				
La informació podria tenir algun biaix ideològic (sí/no)	no			
L'autor podria tenir un conflicte d'interessos (sí/no)	no			

(La graella és una reformulació adaptada dels criteris de Codina, 2000 i complementada amb els criteris de Cassany, 2018, capítols 9, 10 i 14.)

Completa la graella, valorant cadascun dels aspectes dels recursos que has triat a l'activitat anterior. A continuació t'oferim algunes pistes per fer-ho, basant-nos en l'exemple de l'article del cafè que hem seleccionat:

- **El llenguatge és rigorós:** hem posat “molt”, ja que el text és argumentatiu i transmet idees que en principi són objectives, amb molt poca opinió.
- **El llenguatge és entenedor:** fins i tot els no entesos en nutrició humana i dietètica poden comprendre les idees principals. “Molt” per tant.
- **La informació està ben estructurada:** l'article té un títol clar, uns paràgrafs coherents i els enllaços estan ben construïts. De nou, màxima nota.
- **Les afirmacions es suporten amb dades o cites:** n'apareixen fins a cinc, sense comptar les autocites. “Sí” rotund.
- **El contingut està actualitzat:** la data és molt recent. A més, matisa entrades anteriors del bloc. Ha de ser un “sí”, per tant.
- **Queda clar l'autor de la informació:** signa amb nom i cognom. Sens dubte.
- **L'autor és (o cita) organismes oficials:** en dues ocasions: un enllaç al NHS (del Regne Unit) i un estudi de PubMed
- **L'autor és (o cita) un especialista en la matèria que està tractant:** si el cerquem a Google comprovem que és nutricionista titulat de fa anys. A més. Cita a d'altres experts en la matèria (Carlos Casabona).
- **La publicació la fa un mitjà conegut:** no, es tracta del seu bloc personal.
- **El web o canal s'actualitza o pertany a un perfil actiu:** podem veure que el blog rep entrades periòdicament. A més, el perfil de l'autor a les diferents xarxes socials és molt actiu.
- **Hi ha enllaços a d'altres recursos:** no és un web on només hi hagi autocites o propaganda personal. Hi ha informació d'altres recursos. És un “sí”.

- **El disseny de la pàgina segueix uns estàndards:** el web on hem trobat l'article no sembla publicitari, no l'hem vist anunciat a cap lloc i Google l'indexa bé pel seu contingut. Té l'aparença d'un bloc estàndard.

I atenció, perquè arribem a la zona més delicada de la graella. És una valoració subjectiva, l'hauràs de fer basant-te en la intuïció a l'hora de llegir. Però fes-la sempre amb prudència, ja que és fàcil equivocar-se.

- **La informació podria tenir algun biaix ideològic:** cal marcar-la amb un "sí" si sospites que l'autor pot tenir algun interès ideològic en manipular l'opinió de la seva audiència. Per exemple, podria estar atacant una opció de govern que no li agrada o intentant tacar un sector econòmic contra el qual té prejudicis, o que li ha fet algun mal personal. En principi, en el nostre exemple ho podem descartar, ja que només hi veiem informació referent a nutrició humana.
- **L'autor podria tenir un conflicte d'interessos:** d'alguna manera és l'oposada a l'anterior. Cal marcar-la amb un "sí" si sospites que l'autor podria no ser neutral amb allò que està valorant, perquè és jutge i part al mateix temps i per tant podria afavorir una idea, opció o tendència. En el nostre exemple, si l'autor fos empresari del cafè o accionista de grans companyies cafeteres ho marcaríem amb un "sí". Però fent una breu recerca a Google comprovem que no és el cas.

- Com ponderar les fonts que tenies, segons la graella que t'ha quedat? Segueix aquests criteris:
  - Al primer bloc (informació), un bon recurs d'informació hauria de tenir almenys un "molt" i un "sí".
  - Al segon bloc (autoria), ha de tenir almenys dos "sí".
  - Al tercer bloc (aspectes tècnics), ha de tenir almenys dos "sí".
  - Al últim bloc (valoració subjectiva), és convenient que tinguis dos "no". No obstant això, pots mantenir la font com a vàlida igualment si fas una mica més de recerca sobre el recurs i dissipes les teves sospites, o si a les caselles anteriors les valoracions eren prou positives com per no descartar la font.

Segons aquestes pistes, descarta les fonts que no siguin prou rellevants per la teva conferència sobre el cafè.

ACTIVITAT 5

La reguera de pólvora

- Observa aquesta imatge. La van difondre dues cadenes de televisió durant la primera guerra del Golf (Iraq, 1990-1991). Suposadament, il·lustrava les conseqüències d'un vessament de petroli al Golf Pèrsic a causa del conflicte:

Després llegeix la següent notícia (versió completa: <https://bit.ly/2XWejuU>)

Les mentides de la guerra

La imatge del corb marí banyat en petroli va ser un muntatge, segons “Il Manifesto”

La celebèrrima imatge del corb marí o corb marí agonitzant amarat de petroli era una muntatge. (...) Aquestes afirmacions van ser publicades el dissabte pel diari italià *Il Manifesto* en un article datat a Nova York i titulat *EEUU: les mentides de guerra*.

L'autor de l'article, Fabrizio Tonello, argumenta que les cadenes de televisió occidentals no van poder captar les imatges del corb marí: "el problema de les imatges és que no eren certes. L'equip de la televisió anglesa ITN no es trobava a les proximitats de la taca de petroli". Les cadenes de televisió ITN i CNN "estaven a les rodalies de Jafyi, la ciutat de la frontera saudita on es va combatre asprament al gener, i van filmar un vessament de petroli al mar amb motiu d'un duel d'artilleria".

"N'hi hauria prou amb una mica de sentit comú", diu l'article," per pensar que el petroli vessat al mar a Kuwait no podia ser filmat per les televisions occidentals mentre hi eren els iraquians. les imatges estaven associades als comentaris sobre el vessament de petroli al mar de Kuwait, creant la il·lusió que el corb marí desesperat era víctima d'aquella acció.

(...)

Segons diversos ornitòlegs francesos (...), les cries de corb marí no existeixen al gener al Golf Pèrsic, i les plomes de coll fan pensar que les imatges van ser preses a la primavera. Segons Antoine Reille, la fotografia, de l'agència Reuters, (...) probablement va ser captada durant una fuga de petroli al mar vuit anys abans, el 1983.

(...)

Extracte de la notícia publicada a *El País*

5-3-1991

- Respon les següents preguntes en un màxim de 5 línies cadascuna. Per fer-ho, si et cal, pots cercar informació a Internet sobre què va ser la primera guerra del Golf, i què va significar aquesta imatge en aquell moment. Tria les fonts amb la metodologia que ja has practicat.
  - Quina intenció podrien tenir les cadenes que van difondre aquesta imatge?
  - Per què creus que aquí es pot parlar d'informació manipulada, tot i que la notícia que il·lustraven les televisions va passar realment?
- Observa aquesta portada del diari New York Journal, de 1898. Es va publicar l'endemà de l'explosió del *Maine*, un cuirassat de l'armada nord-americana que patrullava la costa de Cuba. Aquesta explosió va ser el detonant de la famosa "guerra de Cuba", un conflicte entre Espanya (que tenia Cuba com a colònia en aquell moment) i els Estats Units, finalment amb derrota dels espanyols.

\$50,000 REWARD.—WHO DESTROYED THE MAINE?—\$50,000 REWARD.

EDITION FOR GREATER NEW YORK

NEW YORK JOURNAL

AND ADVERTISER.

THURSDAY, FEBRUARY 17, 1898.—10 PAGES.

DESTRUCTION OF THE WAR SHIP MAINE WAS THE WORK OF AN ENEMY

\$50,000!

\$50,000 REWARD!

For the Detection of the Perpetrator of the Maine Outrage!

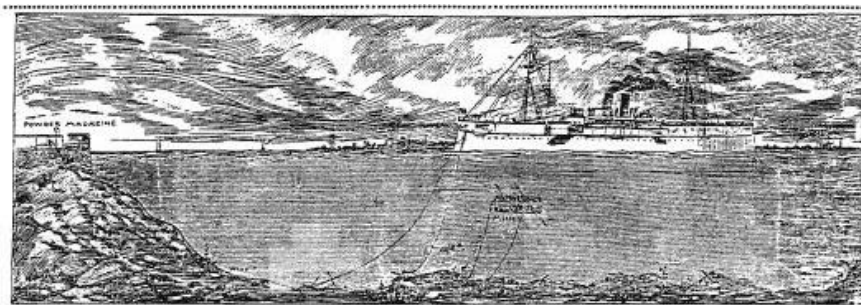
The Journal offers \$50,000 Reward for the Conviction of the Criminals Who Sent 258 American Sailors to Their Death. Naval Officers Unanimous That the Ship Was Destroyed on Purpose.

\$50,000!

\$50,000 REWARD!

For the Detection of the Perpetrator of the Maine Outrage!

The Journal offers \$50,000 Reward for the Conviction of the Criminals Who Sent 258 American Sailors to Their Death. Naval Officers Unanimous That the Ship Was Destroyed on Purpose.

NAVAL OFFICERS THINK THE MAINE WAS DESTROYED BY A SPANISH MINE.
Images: Eugene Brown, the Journal's special correspondent at Havana. This is the better opinion of naval commanders in the United States. The Spanish, it is believed, succeeded in laying the mine which exploded under one of the harbor ships. It was reported that the mine was a hidden mine, and it is thought the explosion was caused by a Spanish mine. It has been reported that the Spanish will be asked by the United States to permit the United States to search for the mine. The Spanish refuse to do so. The Spanish also refuse to allow the United States to search for the mine.

Hidden Mine or a Sunken Torpedo Believed to Have Been the Weapon Used Against the American Man-of-War—Officers and Men Tell Thrilling Stories of Being Blown Into the Air Amid a Mass of Shattered Steel and Exploding Shells—Survivors Brought to Key West Scout the Idea of Accident—Spanish Officials Protest Too Much—Our Cabinet Orders a Searching Inquiry—Journal Sends Divers to Havana to Report Upon the Condition of the Wreck.

Respon les preguntes, també en un màxim de 5 línies. Com abans, pots fer totes les recerques digitals que creguis oportunes.

- La portada fa una descripció objectiva de l'accident o pren part?
  - Quina intenció creus que hi pot haver darrere la portada?
  - Què ho fa que les notícies de dubtosa fiabilitat siguin especialment freqüents en moments de guerres?
- Com hauràs observat, les notícies falses no són noves... de fet ja fa moltes dècades que estan entre nosaltres. El que passa és que l'aparició d'Internet fa que circulin molt més ràpid, com una reguera de pólvora.
    - Aplicant els mètodes de recerca que ja coneixes, busca quina es considera la primera notícia falsa de la història, i a quin any es va publicar.
    - Explica en un màxim de 5 línies les conseqüències que pot tenir difondre o compartir imatges o informació als teus perfils digitals, sense estar segur de si són veritat o no.

ACTIVITAT 6

Fuita a la petroquímica

(Aquesta activitat està pensada per treballar el fact-checking segons el model de Wei, Ling i Tandoc, 2017 que ja hem esmentat anteriorment).

- El gener del 2020 es va produir una explosió al complex petroquímic de Tarragona. A continuació tens algunes de les piulades que es van poder llegir a Twitter aquell dia, i els dies successius:

diariARA @diariARA

VÍDEO El moment de l'explosió en una planta petroquímica de Tarragona

Traducir Tweet

Tota l'actualitat sobre el coronavirus, en directe
ara.cat

Ajuntament Tarragona @TGNAjuntament · 14 ene.

#AVIS | Circula per les xarxes socials el següent vídeo.

NO ÉS TARRAGONA. És una explosió que es va produir anys enrere en una població xinesa.

⚠️ Seguiu només els canals oficials.

RT si us plau

La Vanguardia @LaVanguardia · 16 ene.

Este es el testimonio de uno de los trabajadores heridos en la explosión de la petroquímica de Tarragona: "Noté como si se me estuviera derretiendo la cabeza".

lavanguardia.com/local/tarragon...

Audio RAC1
"EL MÓN A RAC1"

y ya noté que me estaba

Miguel A. Lurueña @gominolasdpetro

La explosión ocurrida ayer en una planta petroquímica de Tarragona lanzó una pieza de 800 kg a más de 3 km de distancia, impactando en una vivienda y causando una víctima mortal 😱

La fatal casualidad que ha provocado la muerte de un vecino en la explosión de ...
El suceso ha dejado al menos ocho heridos y dos muertos
lavanguardia.com

Maite @mmillanlosa

El PSC surt esquitxat per l'explosió de la petroquímica de Tarragona La República
La confederació de treballadors de l'empresa IQOXE, assegura la falta de personal i unes instal·lacions amb un estat deplorable.

Traducir Tweet

El PSC surt esquitxat per l'explosió de la petroquímica de Tarragona
La CGT assegura que l'empresa Iqoxe dirigida per un històric socialista de l'època Montilla, José Luis Morlanes, estava en un estat "deplorable"
larepublica.cat

Wilde @wildebeesthere

Carreteras cortadas, trenes parados, políticos anunciando lo pendientes que están de ver como avanza el tema.. Pero eh, aquí no ha pasado nada, la alarma no tenía que sonar y no hay nube tóxica. Y en Tarragona el cáncer no existe.

9:26 p. m. · 14 ene. 2020 · Twitter for Android

El Català Lliure Sediciós? @catalallure10

Nuvol tòxic: a tarragona esta morin la fauna..estornells morts a la carretera.

Els estornells són l'evidència del que respirem. Si no ni ens haguéssim enterat... 🤔

Putxa merda de país, s'enfoten de nosaltres,

!!!que cullons estem respirant mal parits!!!@emergenciescat

Daniel 3GEa @den_eq

Alçada Laboral Tarragona, sembla foc
@TGNAjuntament @pauricoma @emergenciescat

Traducir Tweet

11:39 p. m. · 16 may. 2020 · Twitter for iPhone

- Esbrina quines d'aquestes piulades contenen informació falsa o inexacta. A banda de fer recerca per Google com ja saps, fes servir també el cercador de Twitter per veure què més piulen els usuaris que aquí apareixen. Aquí tens la llista d'enllaços, per si vols comprovar quines interaccions van tenir:

1- https://bit.ly/2Y1wyiu	5- https://bit.ly/2N2c56Q
2- https://bit.ly/2UKa3MO	6- https://bit.ly/2N1BnSl
3- https://bit.ly/3d3x6su	7- https://bit.ly/3fr4AIV
4- https://bit.ly/3hvSZUE	8- https://bit.ly/3ebscLq

- Les informacions falses que has detectat... De quin d'aquests tipus diries que son?
  - *Misinformation* ("informació errònia"): s'ha compartit informació falsa, però sense intenció de causar cap mal.
  - *Disinformation* ("desinformació"): s'ha compartit informació falsa amb consciència que causarà algun dany.
  - *Malinformation* ("mala informació"): es comparteix informació deliberadament per a causar danys, elevat informació privada a l'àmbit públic. Pot ser certa.

(Les 4 primeres piulades són veraces. Les 3 següents són falses, mentre que la darrera és parcialment certa: es va produir una falsa alarma però sense cap incendi).

- Llegeix aquest article publicat per Maldita.es: <https://bit.ly/2XVOsTL>.
  - Et sembla fiable la informació que et dona? Per què? Si et cal repassa els criteris que vam posar en pràctica a l'activitat 4.
  - La tècnica que es fa servir en el darrer enllaç es coneix amb el nom de *fact-checking* (comprovació dels fets). Simplement es tracta d'anar aclarint els punts poc clars d'una informació i difondre els possibles errors o biaixos un cop. Amb quins perfils de Twitter, Facebook o Instagram creus que et caldria efectuar-lo? Raona-ho en un màxim de 5 línies.

ACTIVITAT 7

Buscant fonts per al nostre treball

(En aquesta activitat abordem l'ús acadèmic de la recerca de fonts per Internet. Treballarem de la manera més transversal possible, i per tant no restringirem la cerca a cap àmbit, donat que estem treballant conceptes útils per a qualsevol matèria.)

A banda d'estar personalment ben informat, buscar fonts per Internet també és un recurs molt útil per realitzar els teus treballs acadèmics. No obstant això, quan busques informació per a un treball has de ser encara més rigorós, i refiar-te només de **publicacions acreditades**. Per a la tasca que farem tot seguit, considerarem com a publicació acreditada les que aconsegueixen algun d'aquests requisits:

- Un article o estudi publicat a una revista especialitzada, que gaudeixi d'un cert prestigi. Pots comprovar si la publicació és o no prestigiosa aplicant-li també una recerca a Google.
  - Un organisme o institució oficial, especialment per quan busquis dades que donin suport a allò que vols dir.
  - Un treball acadèmic publicat per una universitat.
  - Un llibre digitalitzat que has trobat a la xarxa, especialitzat en la matèria.
  - Una revisió sistemàtica. Les revisions sistemàtiques són informes que recopilen un conjunt d'articles acadèmics sobre un mateix tema. Són com una síntesi de tot el que s'ha escrit sobre aquella qüestió fins aleshores.
- A continuació hauràs de **construir una bibliografia**, seguint els passos que et proposem a continuació:
    - Tria lliurement un tema sobre el qual faries un treball. Pot ser de l'assignatura que vulguis.
    - Cerca cinc fonts acadèmiques acreditades per al teu tema. Com a mínim han de pertànyer a tres categories diferents, de les cinc que t'hem exposat en l'apartat anterior.
    - Elabora un document on citis totes les fonts que has triat correctament. Existeixen diversos models per citar la bibliografia; nosaltres et recomanem el model que trobaràs a aquesta pàgina de la Universitat Politècnica de Catalunya: <https://bit.ly/2MVLdFG>

Recursos addicionals

A banda dels recursos que ja hem treballat a les activitats anteriors (Google, Youtube, xarxes socials, etc.), per aquesta tasca pots provar alguns cercadors nous, més específics de l'àmbit acadèmic. Els trobaràs recopilats en aquest article: <https://bit.ly/2C3UXvq>

- Tingues present que, quan elabores un treball, has d'intentar aportar noves idees. Les idees d'altres autors han de servir com a suport pel que dius, però has d'intentar no quedar-te només en copiar-los literalment. Sabent això...
  - Descriu, en una sola línia, què aportaria de nou el teu treball. Ha de ser una idea original, però amb prou fonament en la bibliografia que has elaborat.

I què és una idea original?

Aportar informació nova sempre és un risc. Com més original sigui, menys fonament previ tindrà... I com més la basis en bibliografia existent prèviament, menys original serà... Es tracta de trobar un equilibri! No obstant, arrisca't tant com puguis amb les idees pròpies. En el fons, són el motor del coneixement humà!

4.3. Tasca final (recontextualització)

ACTIVITAT 8

Desmentim informació falsa!

- Formeu grups de 2 o 3. Cerqueu a Internet alguna de les següents anomalies:
  - Una notícia falsa, o un article basat en fets falsos
  - Un rumor fals que s'estigui expandint per les xarxes
  - Un vídeo o fotografia que difongui informació falsa, o que no es correspongui amb la realitat que està il·lustrant

Recorda que quan diem "informació falsa" també ens referim a esbiaixada, descontextualitzada o parcial; no és necessari que tot el que hi diu sigui mentida. A l'hora de triar la informació, cal que sigui relativament recent: s'ha d'haver produït en els darrers 3 mesos.

- Cada grup elaborarà un breu informe, de 3 pàgines com a màxim, basat en la notícia o ítem triat, on hi hagi els següents apartats:
  - 1- Què diu la notícia i per quins mitjans digitals s'ha difós (apartat més breu)
  - 2- Per quins motius creieu que és falsa o esbiaixada
  - 3- Quines altres fonts donen suport a la vostra versió (si cal, incloent cites)

- Cada grup prepararà una estratègia per difondre la seva versió de la informació a Internet. Es pot fer servir qualsevol mitjà: perfils de xarxes socials, un bloc, fils de Twitter, fils a un fòrum sobre la matèria, etc. (màxim 2 pàgines).

- Després, poseu en pràctica el pla elaborat i feu un breu recull de la resposta que heu obtingut (nombre de lectures, comparticions, respostes...).

Per tal d'assolir l' objectiu, podeu posar en pràctica diferents estratègies: penjar el vostre informe a un bloc i enllaçar-lo a d'altres usuaris, fragmentar-lo en piulades, en articles, etc. De quina estratègia trieu dependrà el vostre èxit!

CONSELL ⇒ Recorda que, en els entorns virtuals, és fàcil que l'ambient es tensi, especialment quan hi entren perfils anònims que potser només tenen la intenció de desqualificar. En aquests casos és important que tinguis present la finalitat d'aquest treball: només vols difondre informació objectiva, i per tant, **no entris en cap debat amb perfils desconeguts**. Ignora completament insults, faltes de respecte o altres provocacions, si s'arriben a produir.

4.4. Avaluació

- ACTIVITAT 1: només són avaluable les preguntes del darrer bloc. Es valorarà la capacitat de raonament i la originalitat del conjunt de les respostes. Sobre 5 punts (les faltes d'ortografia resten 0,1).
- ACTIVITAT 2: només és avaluable el darrer exercici (fer la llista de fonts). 1 punt per font, sobre 5. Es donarà per bo un enllaç que aporti una font primària, o una persona (o càrrec) que podria donar una declaració rellevant sobre el tema.
- ACTIVITAT 3: s'avaluarà la taula demanada al punt e). Per cada font vàlida que compleixi els requisits expressats a l'exercici i estigui ben introduïda a la taula, 2 punts. Cada cel·la en blanc o errònia restarà 1 punt. Sobre 10.
- ACTIVITAT 4: els alumnes han de completar la graella. L'activitat NO és avaluable, però cal orientar als alumnes a l'hora de descartar fonts, si escau.

- ACTIVITAT 5: es valoraran les respostes dels tres blocs de preguntes proposats, en conjunt, segons la següent rúbrica (sobre 15):

CRITERI	5 punts	4-3 punts	2-1 punt	0 punts
Capacitat de cercar informació relacionada	molta	bastanta	poca	gens
Originalitat en les respostes	molta	bastanta	poca	gens
Coherència en el raonament	molta	bastanta	poca	gens
Ortografia	cada falta restarà 0,1 punts			

- ACTIVITAT 6: es valoraran per separat dos exercicis:
- Piulades: Cadascuna verificada amb encert, 1 punt (sobre 8).
  - Exercici sobre el *fact-checking*: es valorarà el raonament de les dues respostes en conjunt (sobre 5 punts, cada falta d'ortografia restarà 0,1).

- ACTIVITAT 7: es valoraran per separat dos exercicis. En primer lloc, la confecció d'una bibliografia, es puntuarà segons la següent rúbrica (sobre 12):

CRITERI	3 punts	2 punts	1 punt	0 punts
Adequació de les fonts al tema	molta	bastanta	poca	gens
Les fonts són publicacions acreditades	sí	1 falla	2 fallen	3+ fallen
S'han escollit tres categories diferents	3	2	1	cap
Les fonts estan citades correctament	perfecte	1 error	2 errors	3+ errors

En segon lloc, la confecció de la hipòtesi es valorarà sobre 5 punts. Ha de complir correctament les premisses de l'enunciat (les faltes d'ortografia restaran 0,1).

- ACTIVITAT 8 (tasca final): l'informe que entreguin els estudiants es valorarà segons la següent rúbrica (sobre 20):

CRITERI	5 punts	4-3 punts	2-1 punt	0 punts
L'informe conté els apartats requerits	tots	en falta 1	en falten 2	no en té
La informació triada és adient	molt	bastant	poc	gens
Les fonts escollides per contrastar la informació són adequades	totes	la majoria	alguna	cap
L'argumentació per desmentir la informació està ben construïda	molt	bastant	poc	gens
Ortografia	cada falta restarà 0,1 punts			

Cal valorar també el pla de xarxes que hauran executat els alumnes, seguint els criteris d'aquesta rúbrica (sobre 15):

CRITERI	5 punts	4-3 punts	2-1 punt	0 punts
Els mitjans digitals escollits per a la difusió són adients	molt	bastant	poc	gens
L'execució de les accions planificades ja estat adequada	molt	bastant	poc	gens
Les accions programades han tingut <i>feedback (engagement)</i> a les xarxes	molt	bastant	poc	gens
Ortografia	cada falta restarà 0,1 punts			

➤ Ponderació de la nota global de la seqüència:

ACTIVITAT		VALOR	RÚBRICA
1 – Bloc de preguntes		5%	
2 – Llista de fonts		5%	
3 – Taula d'enllaços classificats		10%	
4 – Criteris per avaluar cada font		(no valorable)	
5 – Blocs de preguntes		15%	✓
6	Verificació de piulades	8%	
	Preguntes sobre <i>fact-checking</i>	5%	
7	Confecció de bibliografia	12%	✓
	Escriure línia d'hipòtesi pròpia	5%	
8 (final)	Informe sobre <i>fake new</i> o similar	20%	✓
	Difusió del desmentiment	15%	✓

0% – 49%: No assoliment

50% – 64 %: Assoliment suficient

65% – 84 %: Assoliment notable

85% – 100 %: Assoliment excel·lent

5. Programació didàctica

En aquest apartat es proposa un cronograma coherent per al desenvolupament real a l'aula de la seqüència proposada, i es detallen els objectius i les competències que es treballen en cada cas. Es tracta d'un full de ruta perquè el docent pugui aplicar a l'aula les tasques proposades (o substituir-les, si ho estima oportú) seguint una plantilla degudament estructurada i unificada. Com ja s'ha esmentat en altres seccions, la proposta didàctica d'aquest treball té voluntat de ser versàtil i adaptar-se a la realitat dels alumnes, amb la qual cosa és senzill anar reemplaçant els exemples que s'han triat aquí per altres més actuals a cada moment.

SESSIÓ	ACTIVITAT	COMPETÈNCIES	OBJECTIUS
1 (55')	1 (PRIMERA PART)	- 3 de l'àmbit lingüístic (interacció oral)	3.2: - Punt 3 - Punt 4
(10')	- Lectura whatsapp i notícia	- 4 de l'àmbit lingüístic (comprensió lectora)	
(15')	- Primer bloc de preguntes	- 9 de l'àmbit lingüístic (producció escrita breu)	
(15')	- Segon bloc de preguntes	- 10 de l'àmbit lingüístic (revisar un escrit per millorar-lo)	
(15')	- Vídeo de Youtube i exercici de respondre whatsapp	- 14 de l'àmbit lingüístic (valorar la diversitat lingüística)	
2 (55')	1 (SEGONA PART)	- 7 de l'àmbit digital (comunicació interpersonal i publicacions digitals)	
(15')	- Visionat i debat sobre el vídeo de Youtube		
(20')	- Lectura dels 3 enllaços i bloc de preguntes		
(20')	- Preguntes per escrit		
3 (55')	2	- 4 de l'àmbit lingüístic (comprensió lectora)	3.2: - Punt 5
(10')	- Lectura de la notícia	- 4 de l'àmbit digital (cercar fonts)	
(10')	- Respostes escrites breus		3.3: - Punt 2
(15')	- Proposta d'exercici que recupera l'activitat 1		
(20')	- Recerca de fonts primàries		
4 (55')	3	- 4 de l'àmbit lingüístic (comprensió lectora)	3.2: - Punt 5 - Punt 6
(10')	- Tria de les paraules clau en una recerca	- 4 de l'àmbit digital	

(25')	- Ús de Google, Wikipedia i Youtube	(cercar fonts)	
(20')	- Confecció d'una llista classificatòria de fonts	- 5 de l'àmbit digital (construir nou coneixement a partir d'eines digitals)	
5 (55')	4	- 4 de l'àmbit lingüístic (comprensió lectora)	3.2:
(40')	- Avaluar els recursos de l'activitat anterior segons la graella proposada	- 4 de l'àmbit digital (cercar fonts)	- Punt 1
(15')	- Descartar aquells recursos que no s'ajusten	- 11 de l'àmbit digital (ús crític i responsable de TIC)	- Punt 2
6 (55')	5	- 4 de l'àmbit lingüístic (comprensió lectora)	3.2:
(10')	- Imatge i lectura de l'extracte	- 9 de l'àmbit lingüístic (producció escrita breu)	- Punt 2
(15')	- Preguntes sobre l'ocell al petroli	- 4 de l'àmbit digital (cercar fonts)	- Punt 6
(15')	- Preguntes sobre el <i>Maine</i>	- 2 de l'àmbit personal (aprendre a aprendre)	3.3:
(15')	- Preguntes sobre notícies falses i el moment actual		- Punt 3
7 (55')	6	- 9 de l'àmbit lingüístic (producció escrita breu)	3.2:
(25')	- Test de veracitat de les piulades	- 11 de l'àmbit digital (ús crític i responsable de TIC)	- Punt 1
(10')	- Classificació de piulades	- 2 de l'àmbit personal (aprendre a aprendre)	- Punt 2
(20')	- Preguntes sobre l'article de Maldita		- Punt 3
8 (55')	7	- 4 de l'àmbit digital (cercar fonts)	3.3:
(55')	- Construcció d'una bibliografia	- 5 de l'àmbit digital (construir coneixement)	- Tots els punts
(deures)	- Trobar una hipòtesi pròpia	- 6 de l'àmbit digital (eines digitals de coneixement)	
9 i 10 (110')	8	- 9 de l'àmbit lingüístic (producció escrita breu)	Integració de tots els objectius
(deures)	- Informe sobre el rumor fals o la notícia falsa triada	- 7 de l'àmbit digital (entorns 2.0 i informació)	
	- Pla per difondre la versió pròpia a les xarxes	- 11 de l'àmbit digital (ús crític i responsable de TIC)	

6. Consideracions finals

Al llarg de la seqüència didàctica presentada s'han intentat treballar tots els possibles aspectes d'un marc tan ampli com la informació que ens arriba dels entorns digitals, oferint a l'adolescent eines per verificar-la, però sobretot, consciència crítica, i el valor que pot tenir exercir-la al llarg de la vida.

El rerefons de les activitats presentades és sempre provocar la reflexió crítica, per girar el discurs de la infoxicació (Gómez, 2016) i posar les eines digitals de part de l'usuari, que sempre podrà examinar aquelles informacions que li arribin. Per fer-ho, s'han tingut en compte tots els possibles canals amb els quals està en contacte un adolescent, amb els diferents mitjans tecnològics a l'abast. D'aquesta manera, hem presentat un treball multimodal, en el qual cada activitat es nodreix dels aprenentatges de l'anterior, i per tant considerem que encaixa bé en un plantejament competencial com és el de la secundària obligatòria. L'hem restringit al segon cicle perquè és més adient per a estudiants que ja dominen certs conceptes, com ara els referits als gèneres periodístics (notícia, article, titular, etc.). Pensem que, amb les adaptacions corresponents, podria constituir també una eina perfectament vàlida per al batxillerat (especialment al primer curs, tenint en compte el treball de recerca).

Al capdavant, a aquesta reflexió crítica s'hi arriba per un procés no gaire diferent al de la comprensió lectora, que ha estat present a la majoria d'activitats proposades, i que es manifesta de manera natural a través de la composició textual. S'han inclòs suggeriments metodològics per plantejar debats a l'aula, però a la majoria d'idees s'hi ha d'arribar mitjançant la resposta per escrit. No obstant això, ha quedat reflectit que es treballa un nombre considerable de competències transversals, i per tant és una seqüència amb vocació de servir a qualsevol matèria curricular.

Les limitacions de temps i espai fan que quedin alguns aspectes per tractar. Per exemple, hauria estat possible entrar més a fons en l'examen dels textos argumentatius i estudiar les fal·làcies lògiques, tot un clàssic de la informació falsa que circula per la xarxa (potser més adient per una matèria com la filosofia). Un altre exemple: en futures seqüències es podrien incloure més fragments de teoria sobre com es posiciona un text en l'àmbit digital, o tasques directament més creatives sobre com publicar a els resultats de la tasca final.

Malgrat això, el present treball té la vocació de ser un punt de partida per a l'examen crític de la informació a Internet, prou flexible com per ser útil força temps, però prou sòlida com per donar a l'alumne criteris fonamentats i fonamentals.

7. Bibliografia

- BASULTO, Julio. 2013. *Se me hace bola. Cuando no comen como queremos que coman*. Penguin Random House. [<https://bit.ly/2Amm17W>]
- BRUGUERA, Enric. 2017. *Procés de cerca i localització d'informació per internet*. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya (UW07/00010/02418) [<https://bit.ly/2zB9SMw>]
- CASSANY, Daniel. 2018. *Laboratori lector*. Anagrama, Barcelona.
- CODINA, Lluís. 2000. *Evaluación de recursos digitales en línea: conceptos, indicadores y métodos*. Revista española de documentación científica, v. 23, 1, (p. 9-44). [<https://bit.ly/2AdpplE>]
- GALLEGO, Josefa; JUNCÀ, Manela. 2009. *Fonts i serveis d'informació*. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya (PID_00143766). [<https://bit.ly/36r8Hvd>]
- GENERALITAT DE CATALUNYA. 2015. *Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic*. Departament d'Ensenyament. [<https://cutt.ly/Be47Xje>]
- GENERALITAT DE CATALUNYA. 2015. *Competències bàsiques de l'àmbit digital*. Departament d'Ensenyament. [<https://bit.ly/2ZCJnRo>]
- GENERALITAT DE CATALUNYA. 2015. *Competències bàsiques de l'àmbit personal i social*. Departament d'Ensenyament. [<https://bit.ly/2UHRd95>]
- GÓMEZ NIETO, Begoña. 2016. *El consumidor ante la infoxicación en el discurso periodístico*. Estudios sobre el Mensaje Periodístico, v. 22, n. 1 (p. 313-327). Madrid, Ediciones Complutense. [<https://bit.ly/3eu5TjB>]
- LING, Richard; TANDOC, Edson; WEI LIM, Zheng. 2017. *Defining "Fake News": A typology of scholarly definitions*. Digital Journalism (1–17). [<https://bit.ly/3c4ZKsl>]
- REAL INFLUENCERS. 2017. *Fake news: estrategias para enseñar a tus alumnos a seleccionar y contrastar fuentes*. Redacción Realinfluencers, Educación y Tecnología (Ciencias Sociales). Madrid. [<https://bit.ly/3cbDQDV>]

La resta de recursos (articles, notícies, piulades, etc.) apareixen referenciades a l'activitat on es fan servir, amb la intenció que els mateixos alumnes disposin dels enllaços per si els necessiten.